

In memoriam Hendrik Borginon

A. DE BRUYNE

Met Hendrik Borginon (Pamel 2 november 1890 - Brussel 2 januari 1985) verdween een figuur die éinig was in de geschiedenis van de Vlaamse Beweging en meer speciaal van het Vlaams-nationalisme.

Hendrik Borginon, vroeg wees, was een neef van de katholieke vlaamsgezinde dokter Gustaaf Borginon, gedurende zeventien jaar volksvertegenwoordiger voor het arrondissement Brussel. „Rik” Borginon, die de humaniora deed aan het klein-seminarie te Mechelen, studeerde rechten aan de universiteit te Leuven. Als student was hij actief zowel te Leuven en in de AKVS-vakantiebonden als in de ruimere Vlaamse Beweging, vooral dan in zijn geboortestreek, het Pajottenland. Opgeroepen bij het begin van de eerste wereldoorlog, was hij met het leger in Namen, in Antwerpen en aan het IJzerfront. Wegens ziekte ongeschikt verklaard voor legerdienst, verbleef hij twee jaar in Engeland. Op eigen verzoek mocht hij naar het front terugkeren. Hij diende er bij de artillerie. In de geheime Frontbeweging was hij „sekretaris” (zoals ook Filip de Pillecyn) van de „ruwaard” Adiel Debeuckelaere, een van de leidende figuren. In 1919 behaalde Borginon het doctoraat in de rechten aan de Leuvense universiteit. Hij vestigde zich als advocaat te Brussel.

In het leven van de politicus Borginon is het opvallend dat hij niet zelden toch dat deed wat hij eigenlijk niet had gewenst te doen. Medestichter van het Verbond der Vlaamse Oudstrijders (V.O.S.), had hij het konflikt tussen de „Fronters” en de flaminganten van de Van Cauwelaertrichting liever vermeden maar het bleek tenslotte onvermijdelijk. Borginon was in 1919 een van de vijf (vier + een) mandatarissen van „Het Vlaamse Front” in de Kamer. Hij deed zich onmiddellijk opmerken als iemand die als het ware voor het parlement geboren was. In 1921 werd hij echter niet herkozen en hij zou slechts elf jaar later terugkeren in het parlement: volksvertegenwoordiger van 1932 tot 1939, senator van 1939 tot aan het einde van de tweede wereldoorlog.

In de Vlaams-nationalistische partij, met haar verschillende benamingen, was Borginon altijd zichzelf, nooit bang om een alleenloper te schijnen, maar tegelijk in trouwe vriendschap hecht verbonden met hen wier opvatting(en) hij niet deelde. Overtuigd Groot-Nederlander, beschouwde hij de propaganda voor een politiek Groot-Nederlander als onpraktisch en daarom ongewenst. Des te bewuster ijverde hij voor de reorganisatie van België in federalistische zin. Het bleef zijn droom, rond „zelfbestuur voor Vlaanderen”

een zo groot mogelijke eensgezindheid van alle vlaamsgezinden te zien ontstaan. Het was daarom dat hij in 1936 het kortstondig beginselakkoord tussen het VNV en de KVV (Katholieke Vlaamse Volkspartij) hielp tot stand brengen. Met hetzelfde doel ijverde hij in de zg. „Nieuw Vlaanderen”-groep voor een concentratie van alle katholieke vlaamsgezinden op basis van federalisme.

Zijn pogingen om in 1928 een „Direktorium” tot stand te brengen dat eenheid zou brengen in het Vlaams-nationalisme, mislukten. Toen einde 1933 het VNV (Vlaams Nationaal Verbond) opgericht werd, werd Borginon lid. Zijn hechte vriendschap met Staf de Clercq verhinderde niet dat hij meermaals scherpe kritiek uitoefende op sommige politiek-sociale stellingnamen van het VNV en zelfs een paar keren ontslag nam als lid. Ophefmakend waren in oktober 1938, na „München”, de zogenaamde Tien Punten van Borginon, waarmee hij poogde het VNV inzake buitenlandse politiek tot meer realistische opvattingen te brengen.

Borginon, de „Engelsgezinde demokraat”, was gedurende de tweede wereldoorlog gekant tegen de collaboratiepolitiek van zijn VNV-vrienden. Zich door de sekretaris-generaal van Binnenlandse Zaken, Romsee, laten benoemen tot rijkskommissaris voor de eenmaking van de grote agglomeraties beschouwde hij als niet in strijd met de Belgische wet. Dat hij daarvoor in 1945-46 door krijgsraad en krijgshof zou veroordeeld worden tot twintig jaar hechtenis en tien miljoen frank schadevergoeding aan de Belgische Staat, werd door de jurist Borginon (maar niet door hem alleen) als een onvoorstelbare onrechtvaardigheid ervaren. Dat „men” in Borginon de flamingant wilde treffen, de Vlaams-nationalist, was reeds toen de mening van zeer velen in Vlaanderen. Opvallend was overigens hoe onverdachte Belgische patriotten — wij denken aan Eugène Soudan, aan Kamiel Huysmans (die voor de krijgsraad zich zelf „een vriend van Borginon” noemde) — als moralietsgetuigen te zijnen gunste optraden.

In vrijheid gesteld in 1949 en enkele jaren later gerehabiliteerd, heeft Borginon tot op hoge leeftijd een zeer grote activiteit aan de dag gelegd op Vlaams gebied. Hij is o.a. voorzitter geweest van het IJzerbedevaartkomitee en sprak op vele grotere en kleinere bijeenkomsten. Hij was de graag gehoorde, scherpzinnige, originele, dikwijls ironische, ook vaak sarkastische redeenaar en debater gebleven, geducht door zijn tegenstanders (en vijanden!), tevens steeds kritisch tegenover medestanders en medestrijders. Zoals W. de Rode in 1949 schreef in de inleiding tot „Het proces Borginon”: „Geen romantieker; nog minder een volgzaam schaap; veeleer een beeldstormer, er op uit alle afgoden, wàar en hoe hoog ze ook stonden, neer te halen. Niet omwille van de pret van het neerhalen maar terwille van waarheid en klaarheid”.

Borginon had steeds goede persoonlijke relaties met politieke tegenstanders. In het eigen Vlaams-nationalistische kamp was het bekend hoe diep hij

— de zéér belezen intellektueel, die nooit uitpakte met zijn grote kulturele bagage — zich verbonden wist met „de eenvoudige Vlaamse strijder”, de naamlozen, „het voetvolk in de Vlaamse strijd”, en dat ook liet blijken. Onder andere bij begrafenissen van mannen die, zoals hij, aan het IJzerfront gestaan hadden. Misschien minder bekend is, hoe de waarschijnlijk zeer gevoelige Borginon meeleeftde met persoonlijke beproevingen van vrienden en bekenden.

Een studie van Borginons leven en strijd zal uiterst belangrijk zijn voor de geschiedenis van de Vlaamse Beweging vooral vanaf 1914. Er zal dan ook licht (moeten) geworpen worden op een van de meest dramatische momenten uit de IJzertragedie, namelijk de zending van Jules Charpentier, in 1918, als afgezant van de Frontbeweging, naar het bezette gebied. Het is tragisch dat de pogingen die in de jaren '70 gedaan werden, om een „verzoening” tussen Borginon en Charpentier tot stand te brengen, niet geslaagd zijn.

Voor de meeste lezers van dit tijdschrift is het wel overbodig eraan te herinneren dat Borginon en prof. dr. Pieter Geyl trouwe vrienden waren. Men hoeft er de drie banden „Geyl en Vlaanderen” maar op na te slaan.

Borginon, de hyperkritische, hield niet van grote woorden. Lof werd door hem weggewuifd. Misschien zou hij toch aanvaard hebben dat men zegt: met voorbeeldige beproefde trouw heeft hij onze Zaak gediend en is hij steeds aan de zijde gebleven van de niet-machtigen*.

* Advokaat H. Borginon behoorde in 1935 tot de stichtende leden van de Vereniging voor Wetenschap.